herpy

GECKOR

Leopardgecko

Eublepharis macularius

En lugn, marklevande gecko från de torra klipp- och gräsmarkerna i södra Asien, med riktiga ögonlock, en tjock svans full av fettreserver och det fläckiga mönster som artnamnet *macularius* syftar på. Den är ett av världens mest hållna kräldjur och ett självklart förstaval, så länge den får värme underifrån och ett torrt terrarium.

Familj: Eublepharidae Engelska: Leopard gecko Tidigare namn: *Cyrtodactylus macularius; Eublepharis fasciolatus*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**17-25 cm** total längd inkl. svans
Vikt	**45-80 g**
Livslängd	**15-20 år**
Aktiv	**I skymningen och på natten**
Levnadssätt	**Klipplevande och marklevande**
Biotop	**Halvöken och klippterräng**
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**90 × 45 × 45 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**22-30 °C**
Värmeplats	**32-35 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**30-40 %**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 2
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**10-18 mån.**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Kullar per år	**6-10**
Inkubation	**35-89 dagar** vid 26-32 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Eublepharis macularius är en kraftig, kortbent gecko, och till skillnad från de flesta andra geckor saknar den vidhäftande lameller under tårna. Den kan därför inte gå uppför glas, utan lever på marken och bland stenar. Däremot har den riktiga ögonlock som den kan blinka med, och det ger den dess milda uttryck. Ögonlocken är familjens kännetecken: den tillhör Eublepharidae, ögonlocksgeckorna.

Arten beskrevs av den engelske zoologen Edward Blyth 1854 och har bytt släktnamn ett par gånger sedan dess. Vilda djur är gula med mörkbruna fläckar. Ungarna är tvärstrimmiga, och strimmorna löses upp i fläckar allt eftersom djuret växer. Genom decennier av uppfödning har en mängd färger och teckningar tagits fram, från albinos till nästan teckningslösa djur, och alla djur i handeln härstammar från uppfödning. Den kallas ofta det första kräldjur som på allvar blivit ett husdjur.

Ett vuxet djur mäter 17-25 cm inklusive svans. Hanarna är störst och blir vanligen 20-25 cm, medan honorna oftast stannar vid 17-20 cm. Vikten ligger som regel på 45-80 g. Den tjocka svansen är djurets skafferi, där det lagrar fett inför magra tider, och en tunn svans är därför ett varningstecken. Svansen kan fällas om djuret blir fasttaget eller rädd. Den växer ut igen, men

blir kortare, bredare och slätare än den ursprungliga.

Temperamentet är lugnt, och de flesta djur vänjer sig vid försiktig hantering. Arten är härdig, men den behöver värme underifrån och ett torrt terrarium, och det är just här de flesta nybörjare misslyckas.

Utbredning och livsmiljö

Eublepharis macularius lever naturligt i södra Asien: i östra Afghanistan, i Pakistan, i nordvästra Indien och i Nepal. I Indien finns den bland annat i Rajasthan, Punjab och Jammu. Typlokalen, där arten först samlades in, är Salt Range i Punjab i dagens Pakistan.

Förekomsten i Iran är osäker. Östra Iran har nämnts, men säkra fynd har inte bekräftats, och landet är därför inte med på kartan. Arten delas ofta upp i flera underarter, men den indelningen är osäker. Fynd utanför södra Asien på kartan kommer från djur i fångenskap.

> **Naturlig utbredning:** Afghanistan, Pakistan, Indien och Nepal.

LIVSMILJÖ

Eublepharis macularius lever i torrt, öppet landskap: stenigt gräsland, steniga sluttningar och halvöken med sparsam växtlighet och fast lera eller grusjord. Den trivs särskilt bra vid gamla stenmurar. På dagen ligger den gömd i springor, under stenar eller i gamla gnagarhål, där temperatur och fukt är stabilare än på ytan. I skymningen och på natten kommer den fram för att jaga insekter, spindlar, skorpioner och andra smådjur, och någon gång tar den också en liten ryggradsdjur.

Somrarna är varma och torra, och vintrarna svala. På vintern kan nätterna sjunka under 10 °C, och då drar geckorna sig in i sina gömslen och går i en slags vinterdvala, där de lever på fettreserverna i svansen. Även i det torra landskapet hittar de fuktiga vrår nere i marken, och därför ska terrariet ha både en varm och en sval sida och ett fuktigt gömställe för hudömsning.

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur behöver ett terrarium på minst 90 × 45 × 45 cm (längd × bredd × höjd), och större är alltid en fördel. *Eublepharis macularius* lever på marken, så golvytan betyder mycket mer än höjden. Ungar kan de första månaderna bo i en mindre låda på ca 60 × 30 cm, där de lättare hittar maten, och flyttas över till det stora terrariet när de är 5-6 månader gamla. Locket ska sluta tätt, både för geckons skull och för foderinsekternas.

Inreds med minst tre gömslen: ett på den varma sidan, ett på den svala sidan och ett fuktigt gömställe med lätt fuktig sphagnum, som geckon använder vid hudömsning. Platta stenar, korkbark och rötter ger något att klättra på och skapar fler nivåer. Lägg stenar direkt på botten, så att geckon inte kan gräva sig in under dem och få dem att rasa.

Som bottensubstrat fungerar en fast blandning av jord, sand och lera, som binder när den torkar. Till ungar är hushållspapper det säkraste. Undvik fin, lös sand och lösa spån, särskilt till ungar, eftersom de kan svälja det med maten och få förstoppning. God ventilation håller luften torr.

TEMPERATUR

Eublepharis macularius behöver en temperaturgradient, så att den själv kan välja. Viloplatsen under värmekällan ska vara 32-35 °C mätt på ytan, och luften i den varma änden 28-30 °C. Den svala änden ska hålla 22-25 °C. På natten får temperaturen sjunka till 18-22 °C, och det nattliga fallet är nyttigt.

Värmen kommer bäst ovanifrån från en värmelampa eller ett keramiskt värmeelement, styrt av en termostat. Lampan värmer upp en platt sten eller skiffer, och geckon ligger på den och får värmen genom buken, precis som på en solvarm sten i naturen. Använd aldrig de elektriska värmestenar som säljs för kräldjur, för de kan ge allvarliga brännskador. Mät yttemperaturen med en infraröd termometer och lufttemperaturen med en digital termometer i båda ändar. En gecko som ligger utsträckt och gäspar har det för varmt, medan en gecko som aldrig lämnar det svala gömstället och inte äter kan ha det för kallt.

Använd siffrorna som riktmärken och låt djurets beteende vara den slutgiltiga ledstjärnan.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska vara låg, omkring 30-40 %. Terrariet ska inte sprayas dagligen, för konstant fukt ger hudproblem, svamp och luftvägsinfektioner. Håll substratet torrt, men se till att det fuktiga gömstället alltid är lätt fuktigt. Fukta sphagnumen ett par gånger i veckan och byt den regelbundet så att den inte mögnar.

Sätt in en låg skål med friskt vatten och byt vattnet varje dag. Geckon dricker ur skålen, men slickar gärna också droppar från stenar efter en lätt sprayning. En hygrometer visar om fukten ligger rätt. Är du osäker är det bättre med för torrt än för fuktigt, så länge det fuktiga gömstället finns.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Eublepharis macularius är aktiv i skymningen och på natten och har i många år hållits utan UVB. Idag rekommenderas dock svagt UVB-ljus, eftersom det ger en säkrare kalkomsättning och ett mer naturligt dygnsmönster. Använd ett svagt rör, till exempel ett T5-rör på 5-7 % (Ferguson-zon 2), över den varma änden, så att UV-indexet på viloplatsen ligger på ungefär 1-3, och låt resten av terrariet ligga i skugga med gott om gömslen.

Håll lampan tänd 12 timmar om dagen på sommaren och 10 timmar på vintern, gärna styrd av en timer. På natten ska det vara mörkt, också utan röda eller blå nattlampor.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Eublepharis macularius lever uteslutande på levande insekter och andra smådjur. Bra baskost är syrsor, dubiakackerlackor, mjölmaskar och sidenspinnarlarver. Vaxmott- och superlarver är feta och passar bäst som godbit eller för att fetmästa upp en tunn gecko. Insekterna får högst vara lika stora som avståndet mellan geckons ögon, och de ska ha ätit ordentligt i ett par dagar innan de matas ut.

Ungar matas varje dag eller varannan dag med små insekter, halvvuxna 3-4 gånger i veckan och vuxna 2-3 gånger i veckan, så att de inte blir för tjocka. Svansen visar om mängden stämmer: den ska vara fyllig, men inte bredare än kroppen. Pudra insekterna med kalk vid varje utfodring och en gång i veckan med kalk med D3-vitamin och ett multivitamin. Använder du UVB behöver djuret mindre D3 från maten. Det kan dessutom stå en liten skål med ren kalk utan D3, som geckon kan slicka av efter behov.

Ge aldrig vilda insekter, som kan innehålla parasiter eller bekämpningsmedel, och låt inte mjölmaskar vara den enda födan.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Eublepharis macularius är lugn och nyfiken och kan bli mycket tam om den hanteras försiktigt. Lyft den från sidan med handen under kroppen, aldrig i svansen. Ge nya djur en veckas ro innan du börjar, och håll passen korta, 5-10 minuter. Låt den gå från hand till hand, och sitt lågt så att ett fall inte gör skada.

På dagen sover den i sitt gömställe och kommer fram i skymningen. När den jagar eller är upphetsad vibrerar den med svansspetsen, och känner den sig hotad kan den ge ifrån sig ett kort pip eller skrik.

Hanar får aldrig hållas tillsammans, för de slåss tills blod flyter. En hane kan hållas med en eller flera honor, men ofta hålls alla djur var för sig, eftersom det även mellan honor kan uppstå mobbning och stress som inte alltid är lätt att se. Håller du dem tillsammans ska det finnas gott om plats och många gömslen, och du måste vara beredd att skilja dem åt.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Könet kan som regel ses från 3-4 månaders ålder. Hanarna har en tydlig V-formad rad av porer framför kloaken och två bulor vid svansroten, där hemipenis sitter. Honorna saknar porerna eller har bara svaga. Honorna kan bli könsmogna redan vid omkring 10 månader, men vänta tills de är minst 18 månader och väger 45 g eller mer. Vikten betyder mer än åldern, eftersom varje äggkull tär på honans kalkreserver, och en ung eller lätt hona kan ta bestående skada.

PARNING

Parningssäsongen följer ljus och värme och löper på norra halvklotet vanligen från januari till september. Djuren får ofta en vinterdvala på 1-3 månader innan, med lägre temperatur och kortare dagar. Det är inte strikt nödvändigt, men det ger en mer naturlig rytm. Honan ska vara i god hull innan säsongen börjar.

Sätt in hanen hos honan och håll ett öga på dem de första nätterna. Hanen vibrerar med svansen och biter honan i nacken. Det ser våldsamt ut, men är normalt. Flyr honan och fortsätter hanen ska de skiljas åt. Honan kan lagra sperma i månader, så en enda parning kan ge flera äggkullar, och hanen kan tas ut igen när parningen är över.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Den första äggkullen kommer 2-3 veckor efter parningen. Varje äggkull består av 1-2 ägg, och den första är ofta bara ett enda. Därefter lägger honan en ny äggkull var 15:e-22:a dag i 4-5 månader, vanligen 6-10 äggkullar under säsongen. Äggen är vita, mjuka och läderartade och omkring 2-3 cm långa.

Ställ in en äggläggningslåda med fuktig vermiculit, sphagnum eller kokosmull i terrariet, till exempel en plastlåda med ett hål i locket. Annars lägger honan i substratet eller i ett av gömslena. Ge henne kalk och gott om insekter hela säsongen, och avbryt avelsförsöket om hon tappar kraftigt i vikt eller svansen blir tunn.

INKUBATION

Flytta försiktigt över äggen till en låda med lätt fuktig vermiculit eller perlit, utan att vända dem. Markera ovansidan med blyerts, lägg äggen halvt nedsjunkna i substratet och sätt lådan, med ett par små lufthål, i en inkubator med termostat.

Könet beror på temperaturen. Vid 26-28 °C blir nästan alla ungar honor, vid omkring 30 °C får man en blandning, och vid 32 °C blir de flesta hanar. Under ca 23 °C kan fostren dö, och mycket höga temperaturer ger fler missbildningar.

Inkubationstiden är 35-89 dagar, kort vid hög och lång vid låg temperatur. Vid 28-30 °C kläcks äggen vanligen efter 50-60 dagar. Ägg som faller ihop eller blir bruna och möglar är som regel döda, men låt dem ligga tills du är säker.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna mäter 7-10 cm vid kläckningen och väger 2-5 g. Ge dem en liten låda på ca 30 × 20 cm med hushållspapper som botten, ett torrt och ett fuktigt gömställe, en liten vattenskål och en kalkskål. Håll ungarna var för sig, eftersom en större unge lätt kommer att bita av svansen på en mindre.

Ungarna ömsar efter ett par dagar och börjar äta därefter. Ge små syrsor eller dubiakackerlackor varje dag eller varannan dag, pudrade med kalk, och en gång i veckan med D3-vitamin. Väg dem varannan vecka och ge större insekter allt eftersom de växer. Vid 5-6 månader kan de flytta in i ett vuxenterrarium, och de är fullvuxna efter 12-18 månader.

Hälsa och vanliga misstag

Eublepharis macularius är härdig, och de flesta sjukdomar beror på fel värme, fukt eller foder. De typiska problemen är:

- För lite kalk och D3-vitamin, särskilt hos ungar och avelshonor. Det ger metabol skelettsjukdom med mjuka käkar, krokiga ben och darrningar. Pudra alla foderinsekter med kalk och använd UVB.
- För låg temperatur, som ger dålig matsmältning, aptitlöshet och uppstötningar.
- Förstoppning efter att ha svalt sand, spån eller för stora insekter. Använd ett fast substrat och insekter i lagom storlek.
- Hudrester på tår och svansspets, som kan snöra av blodförsörjningen. Se till att det finns ett fuktigt gömställe och lossa resterna försiktigt med ljummet vatten.
- Kryptosporidier, en parasit som ger viktnedgång och en tunn svans trots god aptit. Det finns ingen säker behandling, så håll nya djur i karantän och låt en veterinär undersöka ett träckprov.
- Luftvägsinfektioner och hudsvamp i ett för fuktigt terrarium.
- Fetma hos djur som får för många feta larver.

Ett friskt djur har klara ögon, en fyllig, fast svans och äter villigt. Sök veterinär med erfarenhet av kräldjur om geckon tappar vikt, svansen blir tunn, den inte äter på flera veckor eller verkar slö.

Läs mer: Karantän och hygien Läs mer: Vanliga sjukdomar och tecken på sjukdom

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.